

Epoka hellenistyczna

W starożytnym Hyde Parku

- Cynicy – żyć na marginesie
- Sceptycy – uwolnić się od niepokoju oceny
 - Stoicy – patrzeć z Boskiego dystansu
- Epikurejczycy – nie bać się życia i śmierci

Cynicy – Antystenes i Diogenes

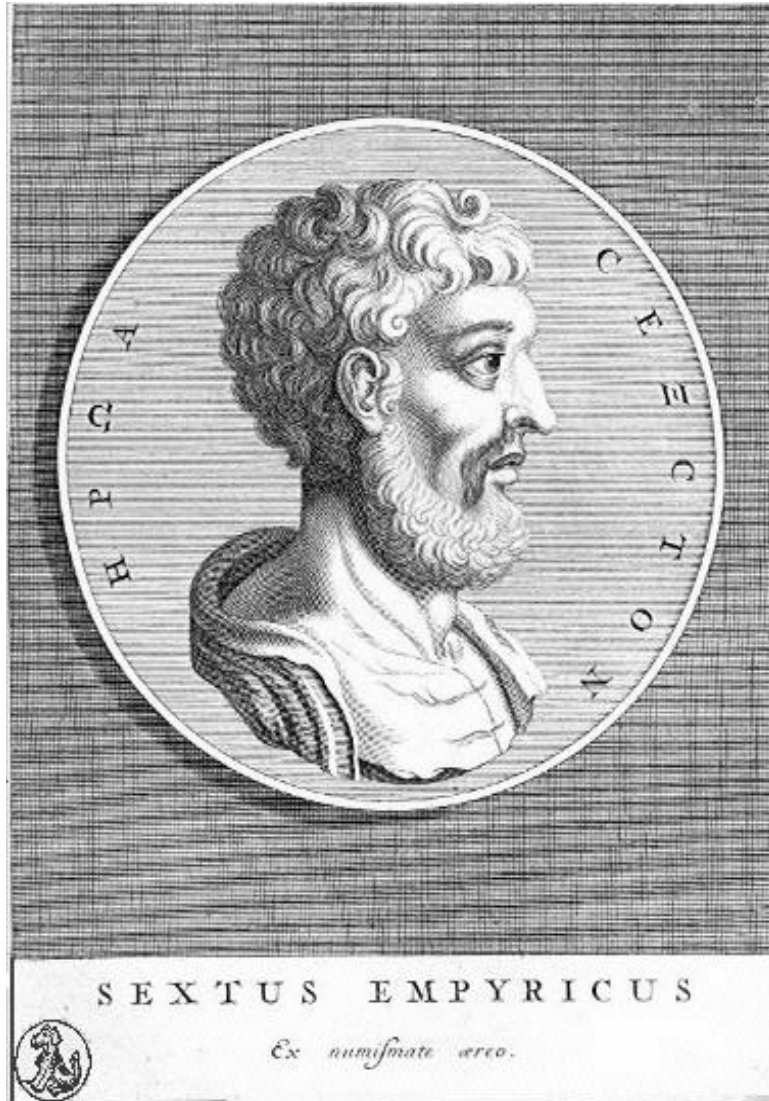
- Cynik – gr. *kynikos* – ozn. „jak pies”.
- „Nie zasłaniaj mi słońca”, czyli: odrzucenie wartości tego świata (władzy, własności, rodziny, religii), lekceważenie konwenansów, otwarte demonstrowanie zachowania powszechnie uznanego za nieprzyzwoite.
- „Jestem obywatelem świata”, czyli kosmopolityzm.
- Wiara w cnotę oraz sens różnicy między wartościami prawdziwymi a fałszywymi.

Diogenes szukający z lampą człowieka...

Sceptycy: Pirron, Karneades, Sekstus Empiryk

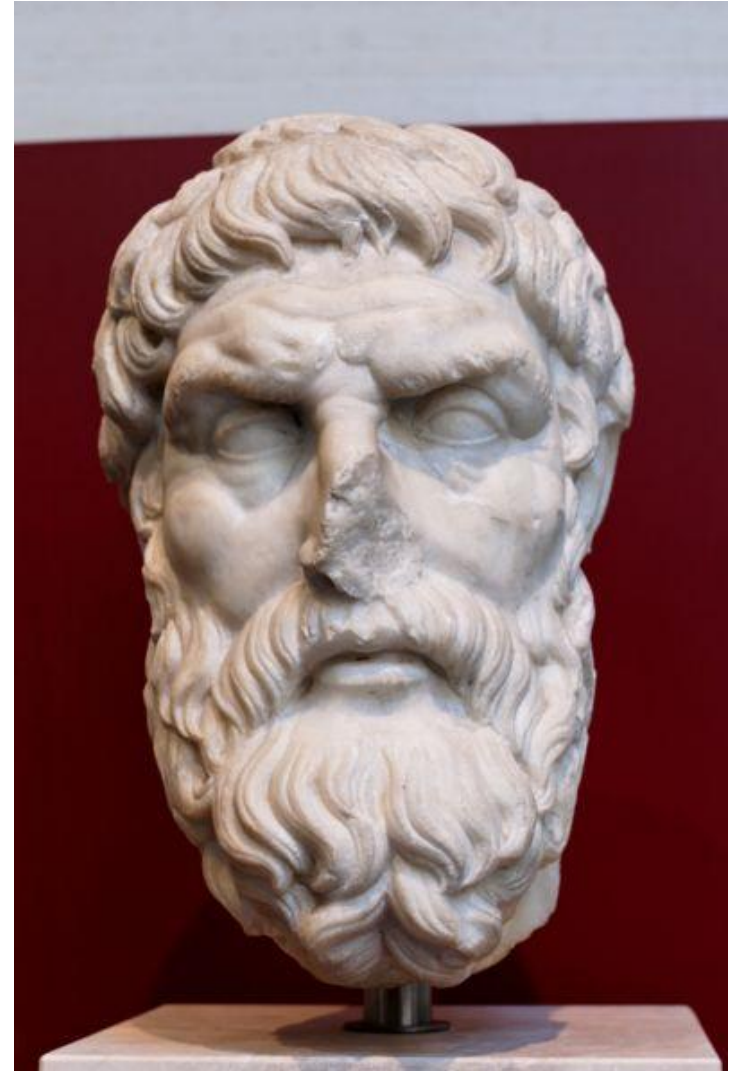
- Termin „sceptycyzm” pochodzi od gr. *skeptomai* – szukam, roztrząsam. Sekstus Empiryk w *Zarysach Pirrońskich* określa sceptyków jako tych, którzy prawdy szukają, ale o niczym nie twierdzą stanowczo, a jedynie „stosownie do tego, co się nam w danej chwili wydaje, donosimy wiernie”.
- Jakie są własności rzeczy, jaką postawę wobec nich powinniśmy przyjąć i co z tej postawy wynika? Sądy na temat rzeczy są nie tylko sprzeczne, ale i równosilne (*izostenia*), więc należy wstrzymać się od sądów, szczególnie wartościujących (*epoche*), efektem jest *ataraksja* (wewnętrzny spokój). A w praktyce: tradycjonalizm.

Tropy Ainezydemosa i Sekstusa

- Rzeczy są różnie postrzegane przez człowieka i przez inne istoty (zwierzęta).
- Rzeczy są różnie postrzegane przez różnych ludzi.
- Rzeczy są różnie postrzegane za pośrednictwem różnych narządów zmysłów.
- Rzeczy są różnie postrzegane w zależności od warunków postrzegającego (np. w chorobie).
- Rzeczy są różnie postrzegane w zależności od położenia i odległości od postrzegającego.
- Rzeczy są różnie postrzegane w zależności od tego, jakie było wychowanie, obyczaje, wiara i przekonania osoby je postrzegającej.
- Skoro sami filozofowie, a także ludzie prości, różnią się pomiędzy sobą poglądami, to na żadne pytanie nie można odpowiedzieć jednym stwierdzeniem.
- Każdy dowód naukowy obarczony jest błędem *regressus in infinitum*, czyli cofania się w nieskończoność. Chcąc bowiem uzasadnić jakieś twierdzenie musimy wyjść z pewnych przesłanek, a te z kolei same wymagają dowodu i tak w nieskończoność.

Epikurejczycy – pierwsi liberalni humaniści

- Epikurejczycy – jako pierwsi sformułowali przemyślaną formę życia przyjmowanego w naszej epoce.
- **Hedonizm** (od gr. *hedone* – przyjemność) – warte zabiegów jest tylko doznawanie przyjemności, która polega na „uwolnieniu się od cielesnego bólu i podenerwowania duszy”. Filozofia ma służyć „wyciszeniu duszy” i uwolnieniu jej od widma strachu przed śmiercią i życiem.
- „Ogródek, figi, kawałek sera i do tego trzech lub czterech przyjaciół – taki był zbytek Epikura” (F. Nietzsche).

W Ogrodzie Epikura

- **Etyka:** filozofia, jako sztuka życia, ma pomóc w przezwyciężeniu lęku:
 - Boga nie należy się bać ani liczyć na jego pomoc, bo nie ingeruje on w losy świata.
 - Nie mogą nas niepokoić niespełnione życzenia, bo do szczęśliwego życia potrzeba niewiele.
 - Ból, nawet wielki, nie trwa długo i da się zrekompensować. Unikać należy takiej przyjemności, po której spodziewamy się bólu; godzić na ból, jeśli przyniesie w przyszłości przyjemność.
 - „Śmierć jest dla nas niczym”, bo póki żyjemy, śmierci nie ma, kiedy jest śmierć, nas już nie ma. Wszelkie dobro i zło polega na percepcji wrażeń, tymczasem śmierć to utrata wrażeń.
- Sądy wartościujące mają swoje ostateczne potwierdzenie w subiektywnym doświadczeniu. Skoro przeznaczeniem człowieka jest niebyt, należy wziąć swoje życie we własne ręce, wycofać się z życia publicznego („Żyj skryty”), żyć w małych społecznościach o podobnych poglądach.
- W **epistemologii:** umiarkowany sensualizm (gr. *sensus* – zmysł): spostrzeżenia zmysłowe są nieomylną podstawą wiedzy. Błąd powstaje, gdy wypowiadamy się na ich temat, nie czekając na potwierdzenie z ich strony. Na poznanie składają się również pojęcia (określają kiedy zdanie jest prawdziwe lub fałszywe).
- W **ontologii:** teoria atomów Demokryta (materializm).

Ciesz się życiem, póki możesz!

Stoicy: Zenon z Kition, Chryzyp, Seneka, Epiktet, Marek Aureliusz

- Nazwa stoicy pochodzi od gr. *stoa*, portyku na ateńskiej agorze, gdzie filozofowie tej szkoły dyskutowali.
- Nie ma wyższego autorytetu niż rozum, za pomocą którego dochodzimy do wniosku, że świat przyrody to całość rzeczywistości. Przyroda i człowiek rządzą się racjonalnymi prawami. Przenika ich duch rozumu tożsamy z Bogiem. Bóg nie stoi na zewnątrz świata, lecz przenika go na wskroś, jest jego umysłem (Wszystko jest Bogiem, a Bóg jest wszystkim – **panteizm**).

Z punktu widzenia Całości

- Nie możemy zmieniać świata, jak również nie powinniśmy tego pragnąć. Śmierć, przeciwności losu są poza naszą kontrolą – powinniśmy przyjmować je z pełną godności rezygnacją. Jeśli nasze emocje sprzeciwiają się akceptacji, mylą się. Emocje są sądami prawdziwymi bądź fałszywymi, mają charakter kognitywny. Jeśli podporządkujemy je rozumowi, będą sądami prawdziwymi, a my będziemy żyć w zgodzie z rzeczywistością.
- Dlaczego istnieje zło, skoro nad światem czuwa Bóg? Bóg jest istotą każdej rzeczy jako warunek istnienia. Bez zła dobro nie miałoby sensu, nie byłoby wartości. Zło jest niezbędne dobru. To, co nazywamy złem jest złem z naszego partykularnego punktu widzenia. W stosunku do całości świata jest ono dobrem. Człowiek może przewyciężyć zło wychodząc poza swój punkt widzenia, przyjmując niejako boską perspektywę.

Od stoicyzmu do angielskiej „flegmy”

- Podczas gdy Epikur zalecał życie z daleka od spraw państwowych, stoicy biorąc w nich udział, czuli, że są w zgodzie z wiecznym Rozumem i że stanowią z nim jedność. Jednak wszystkie doświadczenia nie były dla nich ostateczną rzeczywistością. Istnieje zawsze możliwość oddalenia się, wewnętrznego dystansu, tak więc stoik będąc czynnym, pozostaje niejako „obok” działania, i nic nie jest w stanie zakłócić jego pogody ducha.
- Obie grupy filozoficzne łączy jedno: ideał człowieka niezależnego wewnątrz, zdystansowanego wobec tego, co może nadejść, a także nie przywiązującego się do rzeczy, które mogą nam być zarówno dane, jak i zabrane.

Cechy myślenia starożytnych

- Necessytaryzm
- Racjonalizm i intelektualizm
- Uniwersalizm
- Brak pojęcia nicości
- Brak pojęcia osoby (odkrycie Boecjusza, VI w. po Chr.)
- Brak pojęcia czasu linearnego
- Brak pojęcia wolności

